

Crtice iz Sarajeva piše Mujo Žilić

Milostiva

Priče sinu

Susret sa Marijom nakon 18 godina

April 2020.

Dok sam čekao Marija da dođe na zakazano mjesto sastanka, pričao sam ženi i djetetu naše dogodovštine. Prepričavao sam im svaku smiješnu zgodu koje sam se mogao sjetiti za to kratko vrijeme našeg druženja. Pohađali smo istu srednju školu, ali tada se nismo družili ni poznavali. Zapravo, Mario i ja smo se upoznali u firmi gdje smo isti dan počeli raditi. Bio je to 15. april 1991. godine i naše druženje trajalo je ravno godinu dana, do onog krvavog aprila 1992. godine. Bila je to zaista divna godina poznanstva začinjena našim mladalačkim ludorijama.

Evo, od tada je prošlo osamnaest godina. Čitav jedan život. Ovo je prvi naš susret poslije toliko vremena. Zvao bi me on ponekad na telefon, pričali smo i na taj način održavali kontakt. Imao sam osjećaj da on zazire od dolaska u Sarajevo. Ko zna kako su nas predstavljali vani.

Snježanu, Marijevu suprugu, nisam do sada vidio, ali ovog trena najviše zahvaljujem njoj, sretan sam što ću joj konačno stisnuti ruku. Ona mi je obećala da ćemo se ovog ljeta vidjeti sigurno i da će se ona lično za to pobrinuti. U to vrijeme našeg druženja imali smo dvadesetak godina i sve silne budalaštine koje smo radili, radili smo bezazleno dječaćki, uglavnom da nasmijemo sebe i ekipu ljudi koja je radila sa nama. Bilo mi je žao što se podudarilo da dođe baš sada, jer kod nas je nastupio mjesec ramazan. Toliike smo godine planirali taj naš susret i radovali se istom i toliko smo puta u našem telefonskom razgovoru rekli i obećali jedan drugom da ćemo susret pošteno proslaviti, kao nekada...

- Evo ga!!!

Automobil sa njemačkom registracijom stiže na parking ispred kafane. Čak i ovaj put je za mjesto susreta odabrao okolicu Sarajeva. Neki restoran u Semizovcu bio je mjesto našeg sastajanja. Izašli su iz auta. Valjda sam svoje sazrijevanje iz dana u dan pratio u ogledalu pa sam bio svjedok postepenom mijenjanju svog izgleda, a tek vidjevši Marija bilo mi je jasno koliko je ustvari vremena prošlo i koliko je na nama zub vremena ostavio trag. Ljepuškastog mladića zamijenio je proćelavi čovjek borama načetog lica. Mršaviji je nego kakvog ga pamtim i tek oči i osmeh uvjeriše me da je to moj Mario. Sreća, radost i tuga preplavili su moje tijelo. Zagrlio sam ga snažno pazeći da ne pređem granicu pristojnosti. Kao brat bratu sličili smo i po naravi i po izgledu, samo sam ja malo tamnijeg tena i većeg stomaka. A ovo je sigurno Snježana, prvi put se vidimo. Prijatna žena, blaga, pristojna, ljubazna. Predstavio sam im svoju suprugu i sina. Brzo smo postali jedna velika porodica, jer i Mario i ja smo jedan o drugom pričali sve najbolje sa dozom ljubavi i poštovanja.

Zaista sam malo koga želio ponovo vidjeti kao mog druga Marija i uz njegovu suprugu, staloženu, mirnu, inteligentnu ženu, lijepo smo se opustili. Uspjeli smo razbiti tu nelagodu koja se javi kad se ljudi ne vide dugo vremena. Nekako smo imali uvijek novu temu i uz Marijev prirodni smisao za humor, uživali smo. Negdje kasnije u noći krenuli smo prema našem stanu. Nakon što smo se raskomotili, sjeli smo na otvoreni balkon i nastavili druženje uživajući u mirisu borova. Bio sam sretan. Skoro pa čovjek i zaboravi taj osjećaj. Bilo mi je drago biti ponovo u društvu dragog prijatelja. Sjetio sam se. Ustao sam i otišao do frižidera, svratio po dvije-tri čaše i na sto spustio flašu pića i poredao čaše. Mario je gledao razrogačenih očiju, znao je i on koji je mjesec, znao je da ponekad postim i znao je da vjerujem u Boga. Nasuo sam nam piće. Kucnuo sam u čašu i rekao:

– Živjeli!

On je uzvratilo i promrmljao nešto kao:

– Ma nisi trebao, nezgodno je, nemoj...

Odlučnije sam mu još jednom nazdravio i popili smo svoje prvo piće nakon osamnaest godina. Ustao sam i otišao po cigarete, a kada sam se vratio, Mariju su oči bile pune suza. Bio je ganut mojim činom.

– Hajde bolan, Maki, ne ulazi grijeh na usta! – reko.

– Zna Bog i za tebe i za mene i zašto radimo neke stvari. Kod nas se sudi prema nijetu, namjeri, a ja samo želim tebi kao bratu svom ukazati dobrodošlicu. Bog nas rastavi, Bog nas sastavi, a On najbolje zna šta mi nosimo u sebi. Osude ljudi se ne bojim, ovdje nije nestalo kamenja, ali bezgrešnih jeste. Više se uzdam u milost Boga, nego u svoja djela. Popili smo po to jedno piće dobrodošlice i nastavili pričati o svemu i svačemu još dugo u noć.

Počeli smo se prisjećati i sada zajedno pričati naše mladalačke ludorije. Dina i Sneki su nam se smijale i one su opažale našu povezanost i sličnost karaktera.

Sutrašnji dan smo obišli Bašćaršiju, prošli je uzduž i poprijeko. Aldin i Mario su se družili i igrali kao da su svaki dan zajedno, to me je dodatno oduševljavalo.

Poslijepodne tog dana oni su otišli u Zagreb svojim.

Mučan je taj osjećaj rastajanja od dragih ljudi. Još se nisam navikao od te devedeset prve-druge, od kada je sve i počelo.

Šta reći? Šta misliti?

Šta osjećati kada čovjeku, drugu, bratu, moraš pustiti ruku da se otrgne u svijet. Pustiti ga da odleti kao list sa grane nošen vjetrom. Da ga život nosi daleko, strujom svojom. Ne možeš ga uhvatiti, ne možeš mu se pridružiti, a i sam si list smeđi na drugoj grani. Tek onda shvataš kolika su stradanja naša.

Pored svih žrtava i trauma tu su još na silu izmijenjene sudbine. Koliko prekinutih drugarstava, ljubavi, koliko na silu napuštenih domova. Koliko zatrtih sjećanja. Ljudi bez tragova prošlosti. Zovu ih dijaspora. Bez njih i nas su istjerali iz našeg načina života. Istjerali su nas iz razuma. Dijaspore smo i mi ovdje na svom pragu.

Pored njih, na silu protjeranih, otišli su mahom i ljudi koji su pobjegli od krvoprolića, koji su pobjegli od dizanja ruke na brata, komšiju, druga.

Nekad su nam tuđini otimali samo šume, rude, zlato, a ovoga puta uzeli su našoj zemlji ono najvrijednije.

Harač u našoj braći i sestrama.

Sva ta ranije pokradena blaga su nestala, propala, samo će pod tuđim zastavama zauvijek blistati potomci naši.

A mi k'o mi. Ubogi ostadosmo stranci i u zemlji svojoj.

Ostali smo siromašniji za cijele generacije drugova naših.

Za našu raznolikost.

Naselja i gradovi postadoše nam jednolični.

Ne zna se ko je nesretniji. Mi koji ostadosmo ili oni koji odoše

Sjećanje na Dan Armije RBiH

Danas je 15. april.

Raja dijeli sjećanja za Dan Armije RBiH, a ja se sjećam Omera Mulaosmanovića, Nermina i braće Ferida i Emina Žilića, Hazima i Nijaza Šahbazovića, Refika Helaća, Zijada Puške, Lučkina, Palalija... Sjećam se Latifove šesnaestogodišnje sestre Nermine. Sjećam se mnogih kojih više nema. Ne, nisu nestali, ubili su ih!

To je istina.

Sjećam se da sam se čudio kad kroz priče u rovu neko kaže da je mobilisan. Sjećam se i raje koja je otišla prije rata i onih koji odoše u toku i poslije rata. Još se sjećam smrdljivih jugosport

tena. Još uvijek me naljuti kad se sjetim svih onih šminkera naoružanih do zuba što su samo paradirali gradom. Sjećam se lanč-paketa, neskafe, one ljigave ribe. Na um mi pade i pivo iz kanistera što smo pili, cigarete bez filtera i zaklinjanje da ćemo do groba ostati vjerni Drini. Sjećam se rovova, tranšea... Sjećam se i kada je zetu Mirsi bomba raznijela nogu. Nisam mogao da vjerujem da neki s ponosom govore kako šetajući gradom prkose agresoru, da postoji umjetnička četa i da kao rade ono što najbolje znaju i tako pružaju svoj vid otpora. Pa majku mu, nismo ni mi profesionalni vojnici!?

Sjećam se da me je rođak odveo u neki restoran na Koševskom Brdu gdje nisam mogao sebi doći gledajući pivo u limenci, čiste postavljene stolove, svirače i sve to uz svjetla sijalica dok je cijeli grad truhnuo u mraku. Još veći šok je bio kada je došao konobar vješto nosivši tacnu u ruci na kojoj je danas imao gips kad sam ga sreo u Ferhadiji. Sjećam se i da su iz grada izašli Merlin i Halid te da sam par puta vidio pijanog Tifu u gradu. Sjećam se da sam tad zamrzio Gljivu gledajući ga kako nonšalantno hrani pse lutalice ćevapčićima. Majke kad je ranjena dok je išla po vodu... I toga da smo na početku davali stražu na liniji jedan dan pa bili slobodni tri dana, a na kraju kad je Armija ustrojena bili smo dva dana na liniji, dva u pripremi... Prolazaka kroz Tunel spasa, vode, blata u njemu i prečki od koje sam natovaren udarao glavom... Sjećam se i da smo mi vojska čekali dok Alemko i raja u grad uvuku svoju robu... Daidže koji je sa svoja dva sina bio u Armiji i da mu je kuću raznijela granata, a poslije je donaciju dobio naš moralista i komšinica čija su dva sina izašla u Njemačku. Sjećam se majčinih fiksatora kada je drugi put ranjena. Sjećam se kako joj se noga nekontrolisano valjala po podu kombija dok nas je vozio na KCUS. Sjećam se da sam joj kroz plač rekao da će joj vjerovatno odsjeći nogu, a ona meni:

– Neka će, mogu ja i bez noge, samo nek imam tebe, nek si mi ti dobro.

Sjećam se druga iz razreda kako gura prst u glavu na mjestu gdje mu je ušao geler. Tako mi u sjećanje dolaze i likovi ljudi koji su namjerno ostavljali dojam da su nesposobni i neupotrebljivi, a danas ih viđam i još su u pokretu i fino izgledaju. Sjećam se kako sam uz pjesmu:

Nebom stupa, nebom lupa moja generacija,
jedan po jedan srešćemo se svi...

kao dijete plakao kada je u pripremu stigla vijest da je poginuo moj drug iz razreda. Sjećam se i svađa sa starijim ljudima iz komšiluka koji su izbjegavali Armiju, kao nesposobni, pa onda nosali teške vreće u civilnoj zaštiti koje ni mi sposobni možda ne bismo mogli podići. Sjećam se i da mi je bilo van pameti da puste JNA da isprazni kasarne i odvezu svo naoružanje pred našim očima... Naredbe jedne večeri iz Predsjedništva, dok smo bili na Kuli na Zlatištu, da niko ne smije ni metka ispaliti, jer će cestom prema Trebeviću proći Karadžić!? Naredbe o povlačenju nakon što su naši prošli Jevrejsko groblje... Sjećam se i povika na liniji sa druge strane:

– Čuvajte se, sutra dolaze vikendaši!

Majke dok mi priča kako babo za vrijeme granatiranja naše linije i naselja stoji bez zaklona ispred kuće i plače gledajući našu liniju na Vranjačama koju guta vatra. Sjećam se sertifikata i začuđenih lica naših... Najgore je što se sjećam i onih koji su nam govorili "Neće rata biti" pa nam poslije prodavali puške. Onih što su na svaki način izbjegavali doprinijeti odbrani, a danas polažu cvijeće na mezarja mojih drugova iz jugosport tena i drže vaz o herojstvu goloruke Armije.

Ljuti me što se sjećam svega toga, a danas ne mogu da se sjetim onoga što mi se jučer desilo. Oprostite nam, drugovi naši, mi smo pokleknuli i izdali smo ideju za koju ste vi položili živote i za koju smo mislili da se borimo. Dok smo mi slavili život poslije rata, podrumaši i zelenaši su zauzeli vlast i promijenili tok naše borbe.

Nema više Armije niti Republike, ostali su spomenici vama, pomiješani sa stećcima na poljima našim.

Ostali su da nas podsjećaju na to kako smo nekad živjeli i kako smo nekad bili ljudi.

Da nas opominju, da se stidimo kukavičluka i jeftinoće naše...

Bolnica ... briga o majci

Mislio sam da sam se riješio bolnice, ležanja, dolazaka, odlazaka, posjeta bar na neko vrijeme. Al' eto jedva prodoše dva tri mjeseca i opet sam u bolničkom krugu.

Zgrada u kojoj sam ja ležao još je gora i jadnija nego što mi se tad činila.

Oronuli zidovi, zastarjela stolarija, na zidu natpis: „PAZI OBRUŠAVA SE FASADA“.

Na prvom spratu iste te zgrade ležala si ti.

Vrati mi se slika časne sestre, koja valjda tu volontira, kako užurbano prolazi pored mene izbjegavajući da me i pogleda. Valjda sam je nervirao sa stalnim dolascima i traženjem intervencije.

Jednom se okrenula i prijekornim tonom mi rekla:

-„Ne možete stalno dolaziti, strpite se malo. Lako je vama, ona je vama jedna, a ja imam stotinu pacijenata.“

Valjda je ona imala samo pacijente, ne i majku.

Gledam neke ljude ispred te zgrade i sjećam se kad smo ono mi na istom mjestu čekali odobrenje da ideš na zahvat u Banja Luku. Morali smo pošto je klinički centar u Sarajevu prestao raditi tu vrstu zahvata, radi uštede sredstava, a Tuzla te nije htjela primiti. Ja sam tuzlanski centar molio i preklinjao riječima „Pomozite nam, molim vas, žena umire“, na šta su mi oni odgovarali -„Pa nije ona jedina koja umire, umiru i naši pacijenti“.

Mislim... imali smo rat koji nije počela raja i fukara. Pa su nas mučili i ubijali četiri godine. Jedni ubijali, jedni mučili. Na kraju su nas i podijelili tako. Sad nas ovi naši odbijaju liječiti i šalju onima od kojih nas kao štite.

Uglavnom bespomoćni smo u sred našeg grada, u sred naše državice.

Ti si ležala mirno, požutjela i iznemogla.

U tvome sam pogledu vidio da najviše od mene očekuješ pomoć.

Vidim onaj tvoj ponosni izraz lica kad si mi prepričavala da si čula neke pacijentice kako se pitaju:

-„Pa ko je ova žena, pola grada se diglo za nju!“.

Nikada neću zaboraviti riječi: -„Državo moja!“ , dok sam te spuštao u posteljinu, vrebajući u tvojim zelenim očima granicu bola.

Radovala si se kao dijete izlasku iz bolnice, iako je to samo značilo prelazak u drugu.

Onaj tvoj sretni izraz lica dok smo, Bosnom okupanom majskom kišom, putovali od Sarajeva do Banja Luke.

Ti si uživala gledajući zelenila brda i livada, šume, obrađene i zasijane njive pokraj puta. Pričaš nam kako si ti radila u svojoj mladosti.

-„Bog vam dao zdravlje djeco, kad ste me ovako fino danas namjestili.“ –govorila si po ko zna koji put.

Ja bih u retrovizoru vidio zabrinuto Dinino lice i vlažne oči.

Glumili smo da nam je drago što ideš i što će te konačno raditi.

Glumili smo, jer smo se bojali da nema povratka.

Bojali smo se dočeka.

Bojali smo se svega.

Psovao sam u sebi i državu i uređenje i vlast i hodže i popove u funkciji nametanja jarma.

Psovao sam sve koji nam još glave drže u ratu.

Ti si cijeli život vjerovala u Boga, Allaha, klanjala mu se i postila. Nisi tražila svjedoke za svoje vjerovanje, niti povlaštenja kod drugih zbog toga.

Boga, istog onog, kojeg današnji naši vlastodršci pominju na svakom koraku i mole mu se nametljivo u prvom safu, tako da ih svako može vidjeti.

Pa zar sad, pred sami kraj, da te sprega novopečenih namještenika primora, da u svetom mjesecu Ramazanu ideš na kasan u Banja Luku.

Ti si glumila da ti je svejedno...

I ti i ja bi voljeli da si umrla te večeri pred polazak, ali eto...

Bog te je ostavio za sami kraj Ramazana, noć uoči Bajrama.

Doktor i osoblje su nas dočekali srdačno, prijateljski. On mi je rekao:

-„Nema veza za uputnicu, doći će, samo da mi majku uradimo. Bolje da mi utrošimo pare na liječenje nego da ih oni gore pokradu.“

Pričala si mi kako su žene koje su ležale sa tobom bile divne. Kako te je neki momak, koji je isto bio na liječenju, hranio kao bebu svojim obrokom.

Bar to je dobro, jer gorčina izdaje Sarajeva i Tuzle još dugo je trovala moj želudac.

I sad gledam, neki su novi ljudi dole ispred klinike, neke se nove sudbine pišu.

Neka im Bog pomogne. Njima i nama i onima u Tuzli i Banja Luci i vama u Sarajevu.

4.1.2018.

Opsada

6.4.2020

kad kažu bila je opsada grada toliko i toliko dana, svi se zgroze "Jao Bože...", ali čovjek ima osjećaj kao da kažu bila je utakmica... opsada... kao stanje... kao samo opsada, ostalo je u redu...

kao karantin...

imao sam nesreću ili sreću da živim tu opsadu,

sve te nabrojane sate i minute... mjesece i godine...

kad ti bace granatu sabahom na kuću pa oko podne snajperom gađaju majku, oca, brata, komšiju... a tek poslijepodne PAM-ovima PAT-ovima šaraju po bolnici...

kad ložiš svoje talijanske cipele da bi skuho golu rižu na vodi za ručak...

kad ti pored kuće, na nosilima, pronesu druga iz školske klupe...

kad ti komšija da pola svoje cigarete...

kad slušaš vijesti o počinjenim zvjerstvima na zauzetim teritorijama...

kad na smrt gledaš kao na izbavljenje, a bježiš od nje samo zato da bi još koji dan poslužio drugima...

riječ opsada ti dođe kao godišnji odmor... kao stanje... utakmica ...

možda bi riječ pakao više odgovarala, ili je i to izlizano?

ko se boji pakla još?

ispovjediš se, otac ti odredi cijenu platiš i izbaviš se...

a možda baš pakao, jer i ovdje su ljudi plaćali da se izbave... služili su samo oni siromašni i svom grijehu odani.. ustrajni u njemu - ostati u svom gradu, sa svojim komšijama...

opsada grada sarajeva...

kako se u toj rečenici zatru sve ljudske sudbine, svakog pojedinca...

kako male postanu naše suze goleme...

opsada grada...

zamislili!!!

zamisli opsadu bolnice... opsadu stadiona... opsadu robne kuće... i sad zamisli u njoj svakog

ubogog čovjeka, sa svojim prekinutim željama, sa svojim strahovima, sa svojom boli, nadama...
zamisli oči naše što gledaju nebo dok slušaju zvižduk razarajuće granate...
zamisli naše mokre dlanove...
zamisli naše rane umotane u oprane zavoje...
zamisli naše šerpe, naše kuhinje...naše kanistere pune vode...
zamisli naše majke koje spremaju ručak jednom sinu, dok mole Boga za smiraj duše drugom...
opsada veliš?!

koliko je golema da prostiš ta riječ opsada, da u nju sva stradanja naša stanu?
sto godina široka je,
tisuć ljeta duboka je
o duljini i ne sanjaj...
na stečke bi trebalo zapisati OPSADA

“Kameni rov” iznad Sarajeva

April 2020.

Od svih, na cijeloj liniji razgraničenja, "kameni" rov je bio najbolje postavljen zbog toga što je bio smješten na brežuljku i najistureniji prema Trebeviću, odnosno neprijateljskoj liniji. Kad sam već morao na stražu, želio sam biti u njemu. Volio sam posmatrati i istraživati drugu stranu, a osim toga imao je i najbolji pogled na grad. Sarajevo se vidjelo od starog dijela grada sve do Alipašinog Polja.

Kada je počeo rat, svi smo bili ograničeni družiti se sa rajom iz okruženja, mahale. Tako smo i mi momci i dječaci ponovo postali raja, ekipa. Ovoga puta više tim za neke ozbiljnije stvari nego za igru. Trčanje za sličicama, loptom i voćem iz tuđih bašči zamijenili smo puškama i šljemovima. Mada nama nije nedostajalo tog dječijeg duha ni u tim teškim vremenima.

Sjećam se, jednog dana odjednom su počeli pucnji po liniji. Nisam shvatio o čemu se radi, pogotovo vidjevši Ziju, Izeta, Dževada i Zaima kako nešto skakuću po transei između rovova i pucaju u svim pravcima. Vidim nije nikakav napad, ništa se neobično ne dešava, pa kako je na ostalom dijelu linije mirno pođem do njih da vidim o čemu se radi. Nisam mogao vjerovati onome što sam čuo.

Rekoše mi da se igraju Ta-Ta!?

Igra koju su svi mališani tada igrali, igra rata između partizana i Švaba. Ali, oni su se igrali bojevom municijom! Pucali su jedan u pravcu drugoga, uzvikujući ono:

– Ta, Zijo!

– Ta, Zaim!

Ah, dragi Bože, koja neozbiljnost. Niko od nas neće ovo preživjeti. Tamo je skoro pola silne obučene, opremljene JNA, hiljade dobrovoljaca željnih krvi, a mi se još igramo. Tih ratnih dana ja sam se najviše družio sa Dževadom, najmlađim od tri sina oca Ramiza i majke Džemile, fina

radnička poštena porodica. Iako je Dževad meni po godinama najdalje, najbliži smo bili po naravi i odlično smo se slagali. Jedva punoljetan dječak iz mog komšiluka, simpatičan, uvijek nasmijan i vedrog duha. Posebno sam ga cijenio kada se pokazalo da je i hrabar na liniji. Mi smo uvijek željeli ići u taj kameni rov, drugi se nisu bunili.

Volio sam sjesti na zemljani podest ispred njega i gledati u grad, posebno njegova svjetla u rijetkim prilikama kada je bilo struje. Volio sam imati pregled naše linije, gledati šumu. Uživali smo dvogledom tražiti neprijateljske zemunice i skrovišta, pratiti promjene na njihovoj liniji. Ne mogu reći liniji napada, a niti odbrane, jer nisu oni formirali liniju da bi se branili od nas. Mi smo bili opkoljeni njima. To je bio obruč. Sjećam se jedne prilike, dok sam tako gledao kroz dvogled, iza neke ograde ukazao mi se ogroman vojnik. Takvo što nikada nisam vidio, njegova narandžasta kovrdžava kosa činila ga je još većim. Dvogled mi je ispao iz ruku. Imao sam osjećaj da je odmah tu ispred mene. Ipak, najviše od svega volio sam gledati zvjezdano nebo. Nekada sam, posebno ljeti, čak skoro bio sretan što idem na stražu, jer tu mogu onda gledati sve zvijezde neba dugo u noć, sretan što ne moram nikome objašnjavati zašto to radim i sretan što me niko ne požuruje. Jedne takve ljetne večeri praveći likove i tijela od rasutih zvijezda po nebu ugledao sam jednu padalicu. Sada sam ih često viđao i prosto sam se čudio da skoro svaku večer vidim bar po jednu. Padajući one su iza sebe ostavljale trag.

Padajući?

Da li su baš padale ili su bile samo u prolazu?

Ko će to znati.

Što sam ih više gledao, sve manje sam vjerovao u sve ono što sam do sada učio i čitao o njima. Nisam vjerovao ni to da, kada vidiš tako zvijezdu padalicu, treba zamisliti želju i ona će se kao ispuniti. U zadnje vrijeme slabo sam to radio. Nikada do sada nijedna se ta želja nije ispunila, pa što bi sad? Dosadilo mi je bilo malo uprazno razmišljati šta bih najviše volio i truditi se, izmišljati neke želje koje bi kao spasile svijet i gladne, bolesne, crne, crvene. Najprije će biti da nisam podnosio taj osjećaj izigranosti i razočarenja.

Eno je, još jedna!

E, sad hoću! Hajdemo se malo igrati. Zaželjet ću nešto blesavo. Želim...

Bože, želim, kada sve ovo prođe, da vidim svoju djevojku koja je poslije prvih barikada otišla vani. Želim da se sretnemo i to pred katedralom!

Nasmijao sam se.

Eto je, sad je tu pa neka zaplovi...

Dosad su sve izdale, ne očekujem ništa ni od ove.

Ipak nije bila ni tako plitka, jer to bi značilo da ću živ dočekati mir. Kad smo već kod preživljavanja, sjetih se kako sjedim na podestu ispred rova. Mjesečina je obasjala cijelu našu livadu. Vidljivost je dobra za ovo doba dana. Mislim, možda ti njih ne vidiš, jer su u šumi u zemunicama i sve je mračno oko njih, ali oni tebe sigurno vide. Vide me, kao tamnu siluetu, gledajući prema svjetlu koje daje grad iza mojih leđa. Neko bi me vrlo lahko mogao uzeti na nišan. Baš u tom trenu pucanj presječe tišinu.

Uh!!!

Munja straha me ošinu od glave do nožnog prsta. Ukočio sam se sav i svaka dlaka na tijelu stajala je uspravno. Bože, koji osjećaj. Kao da sam upao u ogromni zamrzivač. Skočim sa podesta, brzo u rov. Sjednem, zapalim.

– E, budalo jedna, i ti i želje i mjesec i zvijezde...

Dževad se naglas smije.

– Šta se ti smiješ, levatu? A kad si ti pao odozgo u blatnjavu tranšeu kontajući da su te pogodili i da si mrtav, onda ti nije bilo smiješno, ha?! – kažem mu ljutito.

Kaže on:

– Ma mrš, mene je u tom trenu posred čela pogodila tvoja čahura, hajvanu, kako se neću prepast'?!

– Pa kad si levat, što si otkočio pušku koji klinac?!

– Nisam ja, Lake ludi – reče on.

Dževad je sjedio na istom mjestu kao ja sada, a ja sa puškom u krilu ispred rova i igrajući se s njenim obaračem ona je opalila. On je, kako kaže i sam, baš u tom trenu mislio da bi mogao biti meta. Prvo ga je presjekao pucanj, a zatim čahura pogodila u čelo. Pao je u tranšeu i nije micao. Ja sam se prepao misleći da se nije slučajno metak odbio od kamen i pogodio ga. Ležao je tako nepomično čitav minut iako sam ga dozivao. Ležao bi vjerovatno i duže da ga nisam gurnuo nogom provjeravajući reaguje li na dodir.

Počeo se smijati.

Samo je pao misleći da je pogođen i čudio se, kaže, što je tako hladno u obećanom nam dženetu, nama borcima.

I tada sam se ja više prepao. Onda sam se ja počeo smijati tom događaju. Poslije smo se obojica smijali našim i tuđim reakcijama u takvim i sličnim situacijama. Ispričao sam mu svoju želju.

Pričao sam mu o svojoj djevojci. Čuj svojoj!?

Al' dobro sad. Pričao sam mu o tome kako me izgleda nije dobro razumijela kada sam joj rekao da ide. Vidjeli smo se jednom nakon postavljanja tih barikada po ulicama grada. Ona je vjerovatno znala da će ići van zemlje, ali eto ipak me je pitala šta ja o tome mislim. Bit će da sam ja pregledao puno tih romantičnih filmova pa sam joj rekao da bi svakako trebala otići, jer najpreče je da sačuva sebe. Želio sam dati joj ohrabrenje i tako iskazati svoju nesebičnost, stavljajući njenu sigurnost ispred svoje zaljubljenosti u nju. Mislio sam da će tako shvatiti koliko mi znači, koliko mi je draga.

Nismo izgleda gledali iste filmove.

Pričao sam mu i o drugima, a on je samo slušao. Kada je počeo rat, imao je sedamnaest godina, dijete iz mahale. Mislim da njega do tada djevojke nisu ni zanimale. Pričao sam mu o tome kako izgleda i kako sam se čuo s njom preko nekih radioamatera i rekla mi je da ide svaki dan na bazen, kako je u Austriji dobro. Ljudi rade, stvaraju, provode se...

– A vidi nas! – rekoh mu – Sjedimo i truhnemo u ovom kamenu i blatu. Pogledaj nam ugođaja, bubnjara peć, daske, prljave deke.

Skočio sam i nabio nogom peć, ispala je kriva koja je služila za odvod dima. Zatim sam je uzeo i izbacio van i sve po rovu pošutao nogama. On se sve jače smijao i podržavao me.

– Čuj, vidi nam ugođaja – govorio je kao da tim izaziva još više smijeha.

Kada smo sve izbacili i istjerali sav bijes iz sebe, sjeli smo na goli kamen i smijali se našoj mucu.

Dani su prolazili. Godine. Rat se završio.

Dževad i ja nastavili smo se družiti i u miru. To je posebna vrsta odnosa, to je više od prijateljstva, to je razumijevanje i podrška. Naš odnos je više od bratskog, od ljubavi prema bratu po rođenju, mi smo braća po mucu, po borbi, po životu. Ja sam se vratio na prijeratni posao, a Dževad je našao neki posao u gradskoj tržnici. Radio je kao prodavač u jednoj od trgovina.

Obično bih ja svratio po njega, jer je on ostajao duže na poslu i čekao ga da završi. Onda bismo otišli piti kafu negdje u grad i spojili sve sa večernjim izlaskom. Subotom bi on radio, a ja, ako sam slobodan, i po danu svraćao do njega da se dogovorimo za večer.

Tako je bilo i tog dana, spustio sam se u grad niz Žagriće, pa polahko Ferhadijom do tržnice.

Lijepi sunčani dan u Sarajevu izmamio je, čini mi se, sve žive u šetnju po ulicama grada.

Gužva je. Ne volim gužve, stalno izmicanje i izbjegavanje sudaranja sa drugim prolaznicima umori čovjeka. Gundam i taman sam pred katedralom kad niotkuda ispred mene stvori se Ona.

Stojim kao ukopan, gledam u nju, ona gleda u mene. U to uz nju stadoše dva muškarca, kao da približavanjem daju do znanja da su zajedno i da je njihova. Skoro kao prijatnja stoje njih dvojica. Razvukla je usne u osmijeh i predstavila me kao druga.

Njene oči kao da su se otkačile, mijenjale su pravac pogleda sa jednog na drugi objekat, kao da prate let muhe. Pomislih, možda je to od uzbuđenja što smo se sreli, sve dok nisam čuo predstavljanje tog drugog, ljepuškastog, zrelijeg muškarca.

– A ovo je moj muž! – rekla je, još uvijek hercegovačkim naglaskom.

Nisam dalje čuo šta je pričala, stezao sam ruku tom zgodnom muškarcu gledajući njegovo

preplanulo lice. Nisam bio povrijeđen, čak ni iznenađen, samo mi je bilo neugodno. Kao kada zatekneš nekoga u nekoj nezgodnoj situaciji pa se više ti osjećaš posramljenim od njega. Kao kada te dočekaju sa onim

– E, samo si nam još ti falio!

Mora da sam odužio sa pozdravljanjem i posmatranjem, jer nas je ona, da prekine tu nezgodnu situaciju, pozvala na kafu, tu odmah u baštu do katedrale. Sjeli smo, ne znam o čemu smo pričali, jer svakako je to bilo samo reda radi. Izbjegavao sam gledati u njenom pravcu, više iz razloga što bi ona opet počela naglo mijenjati smjer svog pogleda. Nisam želio da njen muž pomisli da nešto krije i tako je, bez razloga, dovesti u neugodan položaj. Više sam pričao s njim. Ubrzo su našli neki izgovor da odu. Valjda je svakom od nas bila malo nezgodna ta situacija. Ostao sam pod izgovorom da čekam druga. Trebalo mi je malo vremena da se dovedem u red. Ne zbog nje, ne zbog njega, nego je taj susret sa sobom donio dah vremena kada nam je sva briga bila uštinuti negdje koji dinar za izlazak. Dah vremena dana kad smo bili duhom čisti i mladi, bezbrižni i divlji. Dah slobode, lepršavosti.

Mi jesmo živjeli mir, ali se nismo osjećali slobodno. Oni i jesu djelovali mladi, imali su taj sklad duha i tijela, a ja, proživjevši ratno Sarajevo, u tijelu mladića nosio sam umornu dušu, staru dvatri vijeka bar, sa snovima srednjoškolca.

Sjedeći tako na um mi pade davna želja iz rova, da je vidim živu i zdravu, baš tu ispred katedrale. Počeo sam se smijati. Eto je, jedna ti se ipak ispunila. Nevjerovatno, zar ne?! Nijedna do sada nije, a vidi čuda sad. Nisam mogao zauzdati osmijeh. Smijao sam se i tiho sebi poluglasno govorio:

– Ej, jarane, ti si car! Bog je tebi ispunio želju. Nije to mala stvar! Nije do Njega što se nisi sjetio da navedeš i to da bude slobodna, neudata – nasmijao sam se.

– A šta ćeš, ko bi se svega sjetio. Šta si tražio, Bog ti je i ispunio. Pošteno od Njega.

Pijem drugu kafu.

– Hvala ti, Bože! Aferim. Nije baš moralo... Da si mi bar, Bože, ispunio one druge neke. Molim Te, od sada, prije nego bilo šta zamolim, prvo mi podari pameti, razuma i usmjeri me da ne lupam kojekakve gluposti.

Čovjek svojim ishitrenim riječima mnogo lakše klizne u ponor, nego se dovede dobru.

Mora čovjek paziti šta želi.

Mora paziti i kako riječima da izrazi želju.

Može mu se i ispuniti to što poželi, pa šta onda?
